

Stockholmsstandard för socialt fältarbete Maj 2021

stockholm.se

Stockholmsstandard för socialt fältarbete
Maj 2021

Dnr: 3.1.1-188/2021
Kontaktperson: Niklas Odén

Inledning

Stockholms stad har en tradition som sträcker sig ända till 1950-talet av socialt uppsökande fältarbete för att med tidiga insatser nå utsatta ungdomar. Stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter tillsammans med socialförvaltningens uppsökande fältverksamhet Framtid Stockholm, Ungdomsjouren och Framtid Stockholm Järva, Ungdomsjouren utgör en viktig del av stadens förebyggande- och trygghetsskapande arbete med målet att ge alla stadens barn och unga de bästa livsförutsättningarna.

Stadens fältassistenter ska genom sitt uppsökande och relationsskapande arbete bidra till tidig upptäckt av barn och unga med riskfaktorer för att utveckla social problematik. De ska förmedla och visa på lättillgängliga vägar in till de stödinsatser socialtjänst och andra hjälpinstanser kan erbjuda. Genom sin närvaro i ungdomsmiljöer och i skolan bidrar de till trygghet och vägledning. Genom sitt förebyggande arbete främjar fältassistenter positiva livsval hos unga och samtidigt ger stöd till social förändring hos de unga som behöver det.

Denna **standard för socialt fältarbete i Stockholm** är avsedd att fungera som ett ramverk för fältverksamheten i staden. Den ska vara ett stöd för såväl stadsdelsförvaltningar som aktiva fältarbetare vad gäller att utveckla en likställig fältverksamhet av hög kvalitet. Avsikten är att standarden ska bidra till att stadens fältverksamheter stärks ytterligare och blir en viktig aktör i uppfyllandet av stadens ansvar för att barn, unga och unga vuxna ska leva under trygga och socialt utvecklande omständigheter.

Standarden har utarbetats av en arbetsgrupp bestående av chefer för stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter och externa experter. Ansvarig utredare har varit Niklas Odén. Ansvarig enhetschef har varit Katarina Munier. Som underlag har arbetsgruppen inhämtat dokumentation och erfarenheter från samtliga stadens fältverksamheter. Underlag har även inhämtats från forskning, facklitteratur samt svenska och internationella policydokument för socialt arbete och socialt fältarbete.

Fredrik Jurdell
Socialdirektör

Innehåll

Inledning	3
Del 1 – Socialt fältarbete	5
Socialt arbete	5
Promotion och prevention – Socialt främjande och förebyggande arbete .	6
Social fältverksamhet.....	8
Del 2 – Socialt fältarbete i Stockholms stad	9
Historik och framväxt	9
Nuläge - Organisatorisk tillhörighet	10
Nuvarande förutsättningar omfattning och verksamhet.....	11
Del 3 – Stockholmsstandard för socialt fältarbete	13
Fältassistenternas uppdrag	13
Mål.....	14
Arbetsmetoder	15
Organisering, ledning och utveckling.....	20
Användning av Stockholmsstandard för socialt fältarbete.....	22

Del 1 – Socialt fältarbete

Fältassistenternas uppdrag och arbete, socialt fältarbete, har sin utgångspunkt i professionen socialt arbete och är en förebyggande verksamhet som utifrån ett uppsökande och relationsskapande förhållningssätt genomför ett socialt förändringsarbete riktat till målgruppen barn och unga. Nedan ges en bakgrund och beskrivning av uppdragets olika delar och den kunskaps- och forskningsbas uppdraget vilar på.

Socialt arbete

Det finns en global definition av professionen socialt arbete som Sverige står bakom och som lyder så här:

”Socialt arbete är en praktikbaserad profession och en akademisk disciplin som verkar för social förändring och utveckling, social sammanhållning, skydd och stöd för utsatta, empowerment och frigörelse av människors resurser. Mänskliga rättigheter, social rättvisa, barnets bästa, kollektivt ansvar samt respekt för mångfald är centrala principer för socialt arbete. Med utgångspunkter i teorier för socialt arbete, samhällsvetenskap, humaniora och urfolkens kunskap strävar professionen efter att involvera människor och påverka strukturer, för att möta utmaningar i livet och öka välbefinnandet.”

(International Federation of Social Workers 2014)

I definitionen framhålls att det sociala arbetet ska verka för människors sociala utveckling och välbefinnande samt utveckla stöd och förändring för grupper i utsatta positioner. Vidare att verka för ett rättighetsbaserat arbete baserat på delaktighet och som arbetar på såväl individuell som strukturell nivå. Det sociala arbetet som profession betonas samt att det vilar på en kunskapsorienterad grundval.

Det sistnämnda understryker vikten av föreliggande standard för fältarbete i Stockholm. Den syftar till att klargöra yrkesrollen som fältarbetare samt lyfta fram de metoder och den kunskap som arbetet bygger på. I definitionen nämns även kollektivt ansvar och respekt för mångfald vilket är centrala utgångspunkter för socialt fältarbete. I det uppsökande arbetet träffar fältarbetare ungdomar som de inte varit i kontakt med tidigare. Sådana möten måste genomföras respektfullt och med stark känsla för ungas integritet. Den globala definitionen lyfter vidare fram hur sociala svårigheter måste mötas på flera olika nivåer och så att människor blir delaktiga

i förändringsarbetet. Ett kännetecken för socialt fältarbete är just att det utvecklas i flera olika sammanhang. Det innehåller universellt förebyggande arbete som vänder sig till samtliga unga i till exempel en skola, samtidigt som fältarbetare också arbetar med grupper och individer som behöver ett särskilt stöd.

Promotion och prevention – Socialt främjande och förebyggande arbete

En avgörande faktor för att motverka social problematik är ett strategiskt främjande och förebyggande arbete på individ-, grupp- och samhällsnivå. Stockholms stad ska verka för att de resurser som avsätts för preventionsarbete ska användas på bästa och mest effektiva sätt. Stadens fältassistenter ska arbeta i enlighet med preventionsforskning och beprövad erfarenhet.

I det främjande och förebyggande arbetet är det viktigt att identifiera och ta hänsyn till så kallade risk- och skyddsfaktorer. Det vill säga faktorer som utgör en risk, eller som skyddar människor från att utveckla destruktiva beteenden som kriminalitet, drogmissbruk och negativa sociala, psykiska och fysiska hälsotillstånd. Risk- och skyddsfaktorer kan ses inom fem områden; familjen, kamratgruppen/fritiden, skolan, samhället och hos individen själv. Forskning har visat att ju fler skyddsfaktorer, respektive ju färre riskfaktorer, en ung människa bär med sig desto bättre förutsättningar för en positiv livsutveckling. Målsättningen i det främjande och förebyggande arbetet är därför alltid att identifiera risk- respektive skyddsfaktorerna kring barn och unga och därefter sträva efter att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna.

Förebyggande arbete kan delas in i tre nivåer. Universell prevention, selektiv prevention och indikerad prevention. Universell prevention vänder sig till alla i en befolkningsgrupp, exempelvis skolelever, tonårsföräldrar eller alla invånare i en stadsdel. Selektiv prevention vänder sig till särskilda grupper som har identifierats som utsatta, exempelvis skolkande elever, unga som umgås med äldre kriminella, det kan också vara ett särskilt problem som man fokuserar insatserna på, exempelvis cannabiserökning eller otrygghet. Indikerad prevention vänder sig till individer som har identifierats med problem eller som befinner sig i riskzon för att utveckla problem och kan då bestå av utredning, öppenvårdsinsatser på hemmaplan eller placering utanför det egna hemmet. Vård- och behandlingsinsatser.

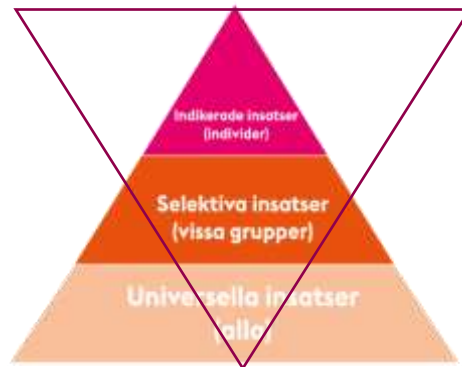

Bild: preventionstriangeln

I dagsläget läggs den största delen av samhällets resurser för förebyggande arbete i den indikerade nivån det vill säga för ett fåtal individer som redan har utvecklat problembeteenden (se uppochnedvänd triangel i bilden ovan). Vård, behandling och omhändertagande är samhällsekonomiskt mycket kostsamt. Det skulle vara önskvärt med en jämnare fördelning av samhällsresurserna på de tre nivåerna. Att på så sätt nå fler barn och unga med främjande och förebyggande insatser för att motverka att problem uppstår. Det har visat sig att en mindre insats, på den universella nivån i botten av preventionstriangeln, för det stora flertalet barn och unga är mer effektivt än stora insatser, på indikerad nivå, för de få som redan utvecklat problem. Det här benämns inom preventionsforskningen som ”preventionsparadoxen”.

Då många risk- respektive skyddsfaktorer har visat sig vara gemensamma för olika problemutfall, kan vi genom ett sammanhållet preventionsarbete med utgångspunkt i risk- och skyddsfaktorer, och bedrivet på samtliga tre preventionsnivåer, förebygga många olika problem samtidigt (se nedan i preventionsstjärnan). Det är ett sådant förebyggande arbete som har bäst förutsättningar att nå framgång.

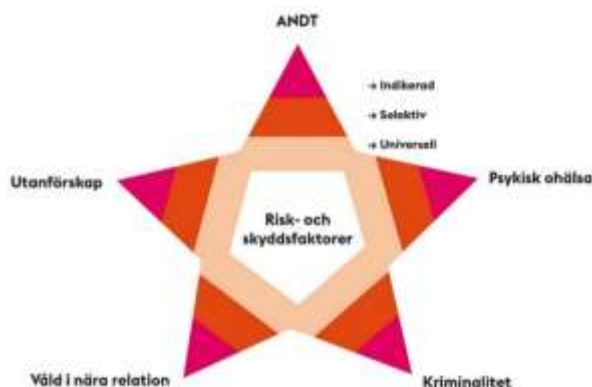

Bild preventionsstjärnan. (ANDT: Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak).

Social fältverksamhet

En mycket viktig utgångspunkt är att fältverksamheten är en del av det ovan beskrivna **förebyggande sociala arbetet**. I fältassistenterna uppdrag ligger att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer kring barn och unga genom insatser inom samtliga tre preventionsnivåer. På den universella nivån riktas fältverksamheten till samtliga ungdomar med exempelvis ANDTS¹-frågor och våldsprevention i skolor och vänder sig då även till föräldrar. På selektiv nivå bedrivs trygghetsfrämjande arbete i särskilda miljöer samt att särskilda stödinsatser riktas till grupper kring till exempel konfliktlösning. Indikerat vänder sig fältarbetare med särskilt förebyggande stöd till individer och grupper som de träffar i det uppsökande arbete. Generellt ligger tonvikten i arbetet på de universella och selektiva nivåerna.

Ett annat centralt kännetecken för det sociala fältarbetet är det **uppsökande arbetet**. Fältarbetare skapar kontakter och gör sig kända bland ungdomar genom att söka upp dem på de platser och i de miljöer där ungdomarna befinner sig. Det handlar då såväl om grannskapets och centrala stadens offentliga rum, som om skolor, fritidsgårdar och andra mer organiserade platser. Arbetet genomförs metodiskt och målinriktat så att fältarbetarna får möjligheter att utveckla **sociala relationer** med ungdomar och att fältverksamheten får en kunskap om de livsomständigheter och sociala förhållanden som unga människor möter. Genom detta kan fältarbete utvecklas i förhållande till de frågor och utmaningar som samtidigt och lokala förhållanden ställer. Det uppsökande arbetet kan definieras så här:

”Uppsökande arbete är en kontaktskapande och resursförmedlande social verksamhet som riktas till grupper, vilka ofta är svåra att nå med andra medel och som behöver ges stöd på ett lättillgängligt sätt i miljöer och sammanhang, vilka uppsökaren själv inte organiserar eller kontrollerar.” (Andersson 2010).

Målet för det förebyggande, uppsökande och relationsskapande arbetet är att bidra till konstruktiva och utvecklande **sociala förändringar** tillsammans med unga och närstående som berörs. Verksamheten omfattar ungdomars sociala behov av såväl individuell som kollektiv karaktär. Viktigt är att fältarbetet här **samverkar** med andra relevanta aktörer och etablerar nätverk för att stärka varaktigheten i samarbetet.

¹ ANDTS – Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak, Spel

Del 2 – Socialt fältarbete i Stockholms stad

Historik och framväxt

Sveriges första tjänst som ”fältassistent” inrättades av Stockholms barnavårdsnämnd i april 1956, med placering i den då nybyggda stadsdelen Hökarängen. Den konkreta bakgrunden var att den så kallade ”Kioskligan”, ett av stadens vid den här tiden många och omskrivna gäng, fanns i stadsdelen. Enligt uppdragsbeskrivningen var fältassistentens uppgift att söka kontakt med ”ungdomens spontana gängbildningar” samt stödja dem i att ”utveckla legala intressen” och sunda fritidsaktiviteter. Viktigt var också att fältassistenten samarbetade med andra sociala avdelningar samt med skola och föreningsliv. Fältverksamheten sågs som en del av det allmänt förebyggande arbetet och inspiration till det här arbetssättet hämtades från USA där arbete med ungdomsgäng förekommit i ett par decennier.

Samtidigt fanns erfarenhet av uppsökande arbete bland unga redan tidigare i Stockholm. I början av 1950-talet startade barnavårdsnämnden sin utesektion, ofta kallad ”nattpatrullen”. Denna arbetade i stadens centrala delar och sökte kontakt med de ungdomar som vistades där. En mycket uppmärksamman pojkprostitution var en av orsakerna till att utesektionen bildades, men också att det förekom stora samlingar av ungdomar i stadens centrum, vilka ibland resulterade i ”kravallartade uppträdanden”. Många av de unga som utesektionen mötte uppfattades ha en svår social situation och de saknade ofta både bostad och arbete. Merparten hade en kortvarig anknytning till staden och hjälp med hemresa var en vanlig insats.

Så startade det sociala fältarbetet i Stockholms stad. Arbetet uppfattades som framgångsrikt och snart anställdes fler fältassistenter med placering i olika bostadsområden och utesektionen fick mer resurser för att kunna bedriva så kallat ”socialkurativt” arbete. Tidigt sker en rumslig uppdelning av det uppsökande arbetet mellan centrala stadskvarter och bostadsområden, vilket får organisatoriska och metodmässiga konsekvenser. Arbetet i centrala staden får en tydligare inriktning mot socialt stödarbete medan arbetet i bostadsområdena kretsar kring metoder att arbeta med ungdomars fritid. Det organisatoriska ansvaret för den sistnämnda gruppen övertogs så småningom av

fritidsförvaltningen och länge talades om ”social- respektive fritidsfältisar” i Stockholm.

Nuläge - Organisatorisk tillhörighet

Som nämnts tidigare har fältverksamhetens organisatoriska tillhörighet varierat genom åren. Redan från starten utvecklades en skillnad mellan en socialkurativ inriktning, i huvudsak fokuserad på stadens centrala kvarter, och en fritidsbaserad verksamhet i stadens bostadsområden. Denna skillnad återspeglas i dagens situation där den uppsökande verksamheten organiseras dels av stadsdelsförvaltningarna, dels av socialförvaltningen.

Den fält- och uppsökande verksamhet som bedrivs inom socialförvaltningens verksamheter Framtid Stockholm, Ungdomsjouren samt Framtid Stockholm Järva, Ungdomsjouren har i uppdrag att under dagar, kvällar, nätter och helger bedriva socialt uppsökande arbete med barn och unga. Syftet är att förebygga att barn och unga hamnar i missbruk, kriminalitet och prostitution eller annat socialt nedbrytande beteende. Framtid Stockholm, ungdomsjouren har en tydligare inriktning på individbaserat arbete och indikerad prevention än vad stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter har.

Staden beslutade 2020 att det sociala fältarbetet i stadsdelsförvaltningarna ska tillhöra socialtjänstens individ och familjeomsorg, barn och unga. Detta bland annat för att tydliggöra fältverksamhetens koppling till socialtjänstens förebyggande arbete, vilket har specifik reglering i 3 kap. 3a § och 3 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

Utdrag från SoL:

Socialnämnden ska bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa.

Till socialnämndens uppgifter hör att;

- göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen*
- genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden*

Socialnämnden eller motsvarande nämnd ska;

- verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden,*
- i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga,*

- *bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,*
- *aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,*
- *tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,*
- *i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda enskilda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt skall nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.*
- *med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling.*

Nuvarande förutsättningar omfattning och verksamhet

Mycket har naturligtvis ändrats sedan starten på 1950-talet vad gäller ungdomars sociala situation, stadens byggda miljö och det sociala fältarbetets omfattning. Stockholm har vuxit och förändrats som stad med nybyggda bostadsområden och en expanderande citykärna. Invånarantalet har ökat och befolkningen representerar en större etnisk och kulturell mångfald än vad som var fallet tidigare. Ungdomar har idag ett mycket senare inträde på arbetsmarknaden och följaktligen spelar utbildning en större roll i deras vardagsliv. Fritidssysselsättningar och umgängesmönster ser annorlunda ut, inte minst beroende på den digitala utvecklingen och helt andra resmöjligheter. Också den sociala problematik som fältarbete söker motverka, till exempel kriminalitet och droger, har förändrats och ställer verksamheten inför andra utmaningar.

Socialt fältarbete är idag en etablerad metod i Stockholm.

Fältverksamhet bedrivs inom 12 av stadens 13 stadsdelsförvaltningar² och antalet anställda fältassistenter varierar från 2 till 10 i respektive stadsdel. Sammanräknat är cirka 70 fältassistenter anställda av stadsdelsförvaltningarna.

² Den stadsdelsförvaltning som har valt att inte ha fältassistenter är Skarpnäck där man istället har satsat på Skarpnäcklyftet. I Skarpnäcklyftet arbetar med "Community Work" – områdesarbete, i betydelsen att skapa bred samverkan med lokala aktörer, som bostadsföretag, stadsdelsförvaltning, skola, polis, föreningsliv, kyrka, föräldrakontakter, nattvandrare med flera.

Utformningen av fältarbetet varierar mellan stadsdelsförvaltningarna. Faktorer som tillgång till eget utrymme i bostaden och utbud av fritidsverksamheter påverkar var och hur unga tillbringar sin fritid. Vidare finns lokala mötesplatser och umgängestraktioner som ger specifika förutsättningar för ungdomars rörelser och här spelar även en stadsdelsförvaltnings geografiska läge en roll. Vissa områden eller knutpunkter i stadens centrala stadsdelsförvaltningar fungerar som mötesplats för såväl grannskapets unga som för dem som inte bor där. Större samlingar av ungdomar, exempelvis sommartid, är också mer vanligt i stadens centrala delar, vilket hänger samman med såväl ett utbud av verksamheter som med att allmänna kommunikationer koncentreras dit. Det innebär att de problem och förutsättningar som fältverksamheterna i de olika stadsdelsförvaltningarna har och möter bland unga, är både gemensamma och skiljer sig åt. Fältarbetet behöver anpassas lokalt, men samtidigt utgå och genomföras med en gemensam syn på uppdraget, mål och arbetsmetoder.

Del 3 – Stockholmsstandard för socialt fältarbete

För att utveckla och säkerställa en likställig fältverksamhet med hög kvalitet i Stockholms stad har nedanstående Stockholmsstandard för socialt fältarbete tagits fram. Stockholmsstandarden innehåller följande delar:

- **Fältassistenternas uppdrag**
- **Mål**
- **Arbetsmetoder**
- **Organisering, ledning och utveckling**

Fältassistenternas uppdrag

Fältassistenter i Stockholms stad arbetar för att främja goda livsmöjligheter för stadens barn och unga. Fältassistenter arbetar uppsökande, relationsskapande, främjande och förebyggande med barn och unga i åldern 11 – 18 år för att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer på individ-, grupp- och universell nivå. Fältassistenter arbetar trygghetsskapande och långsiktigt med målgruppen i fokus. En viktig del av fältassistenternas uppdrag är uppföljande insatser för att förändra ungdomars livsvillkor.

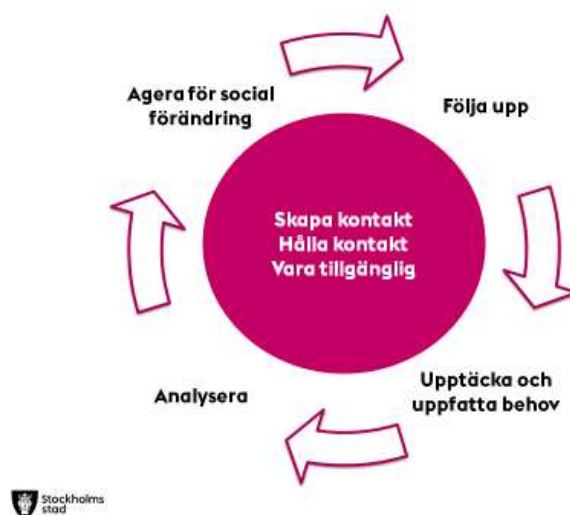

Bild: Fältassistenters uppdrag

Mål

Kommunfullmäktiges inriktningsmål 2021:

- En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.
- I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.

Verksamhetsmål – Fältverksamhet:

Socialt fältarbete syftar till att:

- Barn och unga växer upp under goda och utvecklande livsförhållanden.
- Barn och unga i stadsdelsförvaltningen känner sig trygga på sina mötesplatser och i närmiljön.

Arbetet bedrivs uppsökande så att:

- Det kontakt- och relationsskapande arbetet når så många unga som möjligt.
- Barn, unga och föräldrar i stadsdelsområdet känner till och ser fältgruppen som ett alternativ att vända sig till för information och stöd.

Det sociala förändringsarbetet syftar till att:

- Fältverksamheten ska vara en låg tröskel in till socialtjänsten och andra hjälpinstanser.
- Generellt förebyggande sociala insatser ges till barn och unga i stadsdelsförvaltningen.
- Barn och unga med riskfaktorer möts tidigt och ges relevant stöd till social förändring.
- Barn och unga ska inte dras in i kriminalitet och drogmissbruk.
- Barn och unga ska ta del av brotts-, vålds- och drogförebyggande insatser.

Fältarbetet bedrivs i samverkan så att:

- Nätverk etableras och god samverkan utvecklas med skola, fritid, polis, näringsidkare och civilsamhället.
- Fältverksamheten är en viktig aktör och bidrar med unik kunskap vid framtagandet av lokala lägesbilder och orsaksanalyser.
- En god etik upprätthålls i förhållande till enskildas integritet.

Arbetsmetoder

De arbetsmetoder som fältassistenterna använder sig av när de genomför sitt uppdrag kan delas in i fyra områden.

1. Uppsökande arbete – kontakt, relation och kunskap
2. Socialt förändringsarbete – uppföljande och förebyggande arbete
3. Samverkan – nätverk och samlade resurser
4. Dokumentation – utvärdering och kunskapsproduktion

Uppsökande arbete – kontakt, relation och kunskap

Det socialt uppsökande arbetet syftar till att skapa kontakter och relationer till de barn och unga som ingår i fältarbetets målgrupp. Fältassistenterna söker aktivt upp unga på deras egna mötesplatser. Det kan vara i offentliga miljöer så som i centrum, bostadsområden och parker där unga har samlats. Men kan även vara i mer organiserade barn- och ungdomsmiljöer som skola och fritidsverksamhet. För att fältassistenterna ska nå ut till så många unga som möjligt behöver de finnas på flera olika arenor där unga vistas och på de tider då unga befinner sig där. Det innebär att det uppsökande arbetet kan ske både dag-, kvälls och nattetid, vardagar och helg. Genom att regelbundet vara i de miljöer unga är, möta och lära känna dem samt visa intresse för hur de har det, bygger fältassistenterna relationer till de unga på basis av respekt och tillit. Fältassistenterna får genom sin närvaro, kunskap om områdets unga och deras levnadsvillkor. Det ger möjlighet att kunna identifiera sociala problemförhållanden samt finnas till hands när barn och unga behöver en vuxenkontakt som kan möta, stötta och länka vidare för att möjliggöra ytterligare stöd från socialtjänsten eller andra hjälpinstanser. Då det uppsökande arbetet sker på olika platser, och i miljöer med skilda förutsättningar, krävs ett flexibelt förhållningssätt och bemötande som anpassas efter situationen.

Kvalitetskriterier:

- Arbetet ska bedrivas respektfullt och med hänsyn till de ungas integritet.
- Kontakter och relationer ska utvecklas utifrån frivillighet och behov.
- Arbetet ska ge fältarbetaren kunskap om de ungas lokala situation och förutsättningar.
- Fältarbetaren ska vara känd och förankrad bland de unga och andra viktiga aktörer i området.
- Uppsökande arbete ska bedrivas lättillgängligt och samma fältarbetare bör återkomma regelbundet.

- Arbetet ska innehålla lätt åtkomlig hjälp och rådgivning.

Exempel och beskrivningar från stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter:

- *”Söka upp och närvara – Att komma till, vistas och göra sig synlig i de miljöer där unga befinner sig. Oorganiserade och organiserade miljöer. Kvällstid och dagtid. Riskmiljöer, vid events, demonstrationer och oroligheter – alltid med fokus på målgruppen. Att hålla sig uppdaterad gällande hur ungas arenor förändras och flyttar på sig.”*
- *”Kontakta – Genom att hälsa, presentera och samtala.”*
- *”Relationsskapande – Genom ett respektfullt förhållningssätt, lågaffektivt bemötande och motiverande samtalsmetodik. Anordna eller delta i relationsskapande aktiviteter.”*
- *”Upptäcka - Identifiera risk- och skyddsfaktorer i miljön, hos grupper och individer. Analysera behov.”*
- *”Agera – Vid behov fånga upp, erbjuda stöd, lotsa eller länka vidare. Följ upp tidigare kontakter. Kontakta vårdnadshavare. Samverka med andra yrkesverksamma. Vid akuta situationer tillkalla polis eller ambulans.”*

Socialt förändringsarbete – uppföljande och förebyggande arbete

En mycket viktig utgångspunkt är att fältverksamheten är en del av det förebyggande sociala arbetet. I fältassistenterna uppdrag ligger att stärka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer kring barn och unga genom insatser inom samtliga tre preventionsnivåer. På den universella nivån riktas fältverksamheten till samtliga ungdomar med exempelvis ANDTS-frågor och våldsprevention i skolor och vänder sig då även till föräldrar. På selektiv nivå bedrivs trygghetsfrämjande arbete i särskilda miljöer samt att särskilda stödinsatser riktas till grupper kring till exempel konfliktlösning. Indikerat vänder sig fältarbetare med särskilt förebyggande stöd till individer och grupper som de träffar i det uppsökande arbetet. Generellt ligger tonvikten i det förebyggande arbetet på de universella och selektiva nivåerna.

Det är viktigt att de kontakter med unga som det uppsökande och kontaktskapande arbetet resulterar i följs upp. Att fältassistenterna håller fast i relationerna och arbetar vidare med de unga som behöver stöd. Det uppföljande arbetet har som mål att få till positiva sociala förändringar på individ- eller gruppnivå. Beroende på individens eller gruppens sociala problematik kan arbetet gå ut på

att fältassistenter ser till att hålla kontinuerlig kontakt, följa upp och ge stöd i olika sammanhang. Men en central del i det uppföljande arbetet är också att lotsa och länka vidare till andra stöd- och hjälpinsatser. Fältassistenter kan genom sitt arbete och sin unika relation till områdets unga vara en ”låg tröskel” in till socialtjänsten och andra hjälpinstanser.

Kvalitetskriterier:

- Snabb förmedling av adekvat stöd och hjälp till både individer och grupper. Fältarbetare organiserar både egna insatser och länkar till andra instanser.
- Fältarbetet har fokus på universella och selektiva förebyggande insatser utifrån konstaterade lokala behov.
- Fältverksamheten bygger på en noggrann analys av såväl lokala som strukturella förhållanden.
- Fältverksamheten använder kunskapsbaserade metoder.
- Viktiga personer i ungas nätverk involveras i arbetet.

Exempel och beskrivningar från stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter:

- *”Följer alltid upp orosanmälan och ber om återkoppling från socialtjänstens mottagningsgrupp.”*
- *”Erbjuder alltid att delta vid anmälningsmöten om ungdom eller vårdnadshavare önskar det.”*
- *”En gång i veckan har fältassistenterna gruppmöte, ett forum för chef att stämma av den gångna veckans arbete samt om det är något i fältrapporten som verksamheten behöver följa upp. Exempel på saker som kan följas upp är: Önskemål från samverkansaktörer som skola, fritidsgårdar, polis och civilsamhället. Nya trender bland unga. Platser som har identifierats som otrygga.”*
- *”Kontinuerlig kontakt med de ungdomar vi känner oro för - samtalsstöd, lotsning till aktiviteter, utbildning och arbete.”*
- *”Vi håller föräldrautbildningar såsom ABC och Komet. Vi föreläser i skolorna kring förebyggande teman så som ANDT, sociala medier och samtycke. Vi skraddarsyr föreläsningar utifrån skolornas behov och målgrupp.”*
- *”Delar av fältgruppen är utbildade i Mentor i våldsprevention och Agera tillsammans och kan samarbeta med skolorna genom att hålla i lektioner.”*

Samverkan – nätverk och samlade resurser

En förutsättning för att kunna stödja ungdomar på bästa sätt är att fältverksamheten samverkar med andra relevanta aktörer. Det handlar om exempelvis skola, fritidsverksamhet, andra fältgrupper, ungdomsjouren, övrig socialtjänst, polis, trygghetsvårdar och föreningar. Genom samverkan kan gemensam kunskap utvecklas och kollektiva resurser användas på bästa sätt. För att skapa en varaktighet i samverkan är det viktigt att etablera nätverk och finna former för regelbundna träffar. Fältassistenter har en central roll i samverkan kring det förebyggande arbetet genom sin unika relation till, och kunskap om, stadens unga och de miljöer som de befinner sig i. Detta gäller både lokalt och stadsövergripande. Fältassistenter bör därför ha goda rutiner och arbetsmetoder för samverkan och kunskapsdelning med övriga aktörer.

Kvalitetskriterier:

- Fältverksamheten arbetar strukturerat för att skapa ett nätverk av kontakter bland myndigheter, föreningar och andra aktörer i området.
- Fältarbetare skapar och upprätthåller strukturer för samverkan.
- I arbetet utvecklas lokal kunskap och förankring i området.
- På basis av lagstiftning och riktlinjer ska fältverksamheten utveckla och upprätthålla en god etik gällande hur utbytet av information sker inom nätverket.

Exempel och beskrivningar från stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter:

- *”Vi strävar efter att ha regelbundna nätverks-/samverkansmöten med de skolor vi har kontakt med. Det kan handla om ett par möten per termin till möte varannan vecka. Deltar gör oftast representant från skolledning, skolkurator, socialpedagog och fritidspersonal på skolan. Syftet med mötena är att få information om läget på skolan, incidenter, tendenser och samverkansmöjligheter kring eleverna. Samt att vi kan delge en lägesbeskrivning hur det ser ut ”på stan” bland unga.”*
- *”På fredagskvällar har vi utsättning med polis, ordningsvakter, Ungdomsjouren, vuxenuppsökare och andra som jobbar ute i stadsdelen kvällstid. Då går vi igenom lägesbilden inför kvällen och alla får en bild av vilka som är i tjänst och hur vi kan använda oss av varandra under kvällen.”*
- *”Vi har mer eller mindre regelbundna samverkansmöten med interna samverkanspartners, exempelvis*

familjebehandlare, BoU, mottaget, med syftet att dela lägesbild och hitta vägar att samverka kring enskilda ungdomar och vårdnadshavare.”

- *”SSP – skola, socialtjänst, polis och fältgruppen träffas kontinuerligt. Informationen som delas på mötet fungerar som ett underlag för styrgruppen för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, lokala Brå.”*

Dokumentation – utvärdering och kunskapsproduktion

Det är av flera skäl viktigt att fältassistenter dokumenterar sitt arbete, sina upplevelser och de förhållanden som de får kännedom om. Dokumentation är ett verktyg för att följa upp sitt eget arbete och resultatet av de insatser som görs. Dokumentationen genererar och bygger kunskap som kan användas för kollegialt lärande och utveckling av gruppens arbetsmetoder och insatser. Dokumentation ger även möjlighet till att kartlägga och beskriva hur situationen ser ut för områdets unga, en kunskap som har ett stort värde och kan förmedlas vidare till andra aktörer. Fältassistenter bidrar på så sätt med relevant kunskap till lokala lägesbilder, orsaksanalyser och i förlängningen till det trygghetsskapande och förebyggande arbetet. Det är viktigt att kunskapen sprids och görs tillgänglig för intresserade.

Kvalitetskriterier:

- Dokumentation och datainsamling ska ske systematiskt och transparent.
- Behov av dokumentation ska identifieras på både kort och lång sikt samt innehålla såväl lokala som relevanta strukturella förhållanden.
- Fältverksamheten ska ha tillgång till en gemensam modell för hur dokumentation ska genomföras.
- Dokumentation används för att informera om, utvärdera och förbättra fältverksamheten.
- Information och kunskap ska vara lätt att få tillgång till för utomstående.

Exempel och beskrivningar från stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter:

- *”Vi använder oss av en applikation som är utvecklad för fältarbete när vi dokumenterar. I appen för vi statistik på platser vi besöker, var och hur många ungdomar vi träffar, uppdelat på kön, ålder och hur interaktionen har skett. Om det förekommit alkohol eller narkotika. Vi för statistik på vilka skolor vi besökt och hur länge vi har närvarat. I appen*

kan vi även notera samtal som behöver följas upp samt skriva överlämningsrapport, vilket vi gör efter varje fredagskvällspass och vid ytterligare behov.”

- *”Efter varje avslutat kvällspass skriver fältassistenter en rapport som går till hela förvaltningsledningen och samverkansaktörer.”*
- *”Efter varje fredagskvällspass skickas en rapport till chefer på olika nivåer inom stadsdelen, trygghets- och säkerhetssamordnare med flera. På så sätt kan vi snabbt kommunicera om aktuella händelser som stora ungdomssamlingar, vilket i sin tur har underlättat samordning med polis och ordningsvakter och övriga funktioner i stadsdelen.”*

Organisering, ledning och utveckling

Fältarbete är till sin karaktär ett självständigt arbete och bedrivs under former som kan innebära att beslut behöver fattas snabbt och att den enskilde fältarbetaren kan hamna i en utsatt position. Det är viktigt att det finns en stabil organisation som kan leda, stödja och utveckla verksamheten såväl generellt, som i förhållande till specifika situationer. Fältverksamheterna i de olika stadsdelarna bör anpassas efter lokala förhållanden. Samtidigt gör en allt för stor variation i organisering, ledning och i fältassistenternas arbetsförhållanden det svårt att erbjuda en likställig fältverksamhet i stadsdelarna. Att det är så stor skillnad mellan stadsdelsförvaltningarna gällande fältgruppernas storlek påverkar också. De små fältgrupperna är sårbara och kan ha svårt att genomföra hela sitt uppdrag, deras arbete riskerar att bli splittrat med ad hoc insatser. Speciellt om de åläggs arbetsuppgifter som ligger utanför kärnuppdragets ramar. De små fältgrupperna behöver därför ledningsstöd i att organisera, värna och fokusera sitt arbete där det gör mest nytta. Men även för att hitta samverkansformer över stadsdelsgränserna med andra fältgrupper för att på sätt bli mindre sårbara och tillsammans täcka in en större del av uppdraget. Det kan därför finnas vinster med samordning även över stadsdelsförvaltningsgränserna gällande ledning och organisering av de mindre fältgrupperna. De större fältgrupperna är mindre sårbara och har bättre förutsättningar att täcka in helheten i det sociala fältuppdraget. Men det utesluter inte att även de behöver en god organisering, planering och ledning för att kunna nyttja resurserna på bästa sätt.

Kvalitetskriterier:

- Fältassistenterna chef behöver ha god kunskap om och förståelse för det sociala fältuppdragets syfte, mål, arbetsmetoder och i vilken miljö respektive med vilka förutsättningar uppdraget ska genomföras.
- Fältassistenternas arbetsvillkor avseende, arbetstid, fördelning dag-, kvälls och helgjobb, schemaläggning samt fördelning av tid som ska läggas på uppdragets olika delar bör tydliggöras och om möjligt vara gemensamt stadsövergripande. Det bör även frågor som berör fältassistenternas bemanning, trygghet och skydd samt till vem eller vilken funktion de ska vända sig till vid akutsituationer under kvälls-, natt- eller helgtid.
- Fältverksamheten, fältassistenterna ska vara organisatoriskt knutna till socialtjänstens individ och familjeomsorg. Fältassistenterna ska ingå i de lokala nätverk som arbetar förebyggande med barn och unga och ha utarbetade kontakter med olika stöd- och hjälpfunktioner inom socialtjänsten med flera hjälpinstanser.
- Fältassistenternas uppdrags kärnkomponenter – uppsökande arbete, uppföljande arbete, förebyggande arbete, samverkan och dokumentation med målgruppen unga i fokus - skyddas och prioriteras högt om nya arbetsuppgifter åläggs fältassistenterna.
- För att säkerställa en likvärdig kvalitet mellan fältverksamheterna ska de fältassistenter som nyanställs ha en socionomutbildning eller motsvarande. Alla nyanställda fältassistenter ska genomgå stadens introduktionsutbildning. Fortbildning och erfarenhetsutbyten ska ske minst en gång per termin där samtliga stadens fältassistenter inbjuds att delta. Arrangörs- och värdskapet för fortbildningsinsatsen/erfarenhetsutbytet kan ambulera mellan fältgrupperna.

Exempel och beskrivningar från stadsdelsförvaltningarnas fältverksamheter:

- *"Fältassistenterna reflekterar muntligt och kontinuerligt över ungdomar som sticker ut, är normbrytande, både i klassrummet och i det uppsökande arbetet. Enskilda ungdomar och grupper av ungdomar analyseras utifrån risk- och skyddsfaktorer. Är det en destruktiv miljö/konstellation, vad behöver i så fall ske? Ställning tas till individer/grupper som fältassistenterna själva kan arbeta vidare med utifrån sina metoder och verktyg. Utifrån det resonerar vi om vidare kontakt behöver tas med andra aktörer. Avseende de unga som har graverande riskfaktorer*

lämnas orosanmälan till socialtjänsten. Avseende brott görs polisanmälan.”

- *En gång i veckan har fältassistenterna gruppmöte, ett forum för chef att stämma av den gångna veckans arbete samt om det är något i fältrapporten som verksamheten behöver följa upp. Exempel på saker som kan följas upp är: Önskemål från samverkansaktörer som skola, fritidsgårdar, polis och civilsamhället. Nya trender bland unga. Platser som har identifierats som otrygga. Gruppverksamheter eller andra gemensamma processer. Om det gäller individuella ungdomsärenden som behöver följas upp så avhandlas det på ungdomsdragningen. Där delar fältgruppen information om ungdomar ska kan vara relevant för andra kollegor att känna till. Här bestäms också vilken eller vilka fältassistenter som följer upp samt hur de gör det. Gruppen får här också möjlighet att ge varandra feedback på bästa sättet att hantera den uppkomna situationen och gemensamt komma fram till bra lösningar.*

Användning av Stockholmsstandard för socialt fältarbete

Denna **standard för socialt fältarbete i Stockholm** är avsedd att fungera som ett ramverk för fältverksamheten i staden. Den kan användas på stadsövergripande-, förvaltnings- och fältverksamhetsnivå vad gäller att utveckla en likställig fältverksamhet av hög kvalitet.

- På stadsövergripande nivå som utgångspunkt för ett vidare arbete med att utveckla gemensamma riktlinjer och uppföljningsverktyg för fältverksamheterna i staden.
- På förvaltningsnivå som ramverk för att avgränsa, organisera, planera, genomföra och följa upp fältverksamheten i stadsdelsförvaltningen.
- På fältverksamhetsnivå som underlag för arbetet med att utveckla och kvalitetssäkra arbetsmetoder och förhållningssätt.